

ditelů — 81 % — indiferentní postoj projevuje 24 ředitelů, tj. téměř 13 %, kdežto záporný postoj projevuje 11 ředitelů, tj. 5,9 %, zatímco v minulém roce mělo k DS záporný postoj 7,6 % ředitelů. Záporný postoj k DS projevuje se na těch školách, kde studuje dálkově příliš mnoho učitelů najednou nebo kde ředitel školy nemá potřebnou kvalifikaci a přesto sám odmítá studovat.

Průzkum znalostí základních vědomostí z různých zeměpisných disciplín, který jsme letos jako loni provedli formou písemných testů, ukázal, že znalosti zeměpisu jsou jen průměrné. Proti loňskému roku se zvýšil počet podprůměrných odpovědí z 21 % na 24 %, přičemž počet nadprůměrných odpovědí poklesl proti loňsku z 18 % na 12 %. Procento průměrných odpovědí se proti loňsku též nepatrně zvýšilo (loni 61 %, letos 64 %). Je však zarážející, jak nesmyslné odpovědi mnohdy dálkově studující vymýšlejí. Např. průměrná roční teplota nížin v ČSSR kolísá od 6°—20°, počet obyvatel USA od 20 do 250 milionů, Ghanu situují do severní, jihozápadní, východní Afriky a někteří dokonce do Asie, mezi horniny počítají slídu, vápno, živec, mezi největší jezera na světě zařazují „jezero“ v Doksech a Černé na Šumavě a za hlavní město Mongolské lidové republiky považují Lhasu. Nedovedou vysvětlit co je to kras a jeden posluchač se dokonce domnívá, že je to „kus ledu plovoucí po moři“. Přitom jde vesměs o posluchače, kteří měli na střední škole ze zeměpisu buď výbornou nebo chvalitebnou. I když jsme dosud nemohli pro nedostatek času provést důkladný rozbor jednotlivých okruhů otázek, ukazuje se, že zeměpisné znalosti jsou u dálkově studujících poměrně slabé, takže konzultátoři v DS musí mnoho času věnovat opakování středoškolské látky, než se dostanou posluchači na přijatelnou úroveň, aby mohli individuálně studovat z vysokoškolských učebních textů a učebnic. Proto je tak důležitá metodická stránka těchto textů, a proto jí budeme v budoucnosti věnovat zvýšenou pozornost.

OTAKAR TICHÝ

METODY A FORMY DÁLKOVÉHO STUDIA MATEMATICKÉ GEOGRAFIE

(Některé závěry z výzkumu.)

Uvádíme jen teze. Referát bude publikován v rozšířené formě ve sborníku „Acta Universitatis Palackianae“.

Výzkum je prováděn v rámci státního plánu XIV-3-4.

Metody, jichž je při výzkumu použito, jsou metodami běžně používanými v pedagogice. Zvláště v široké míře bylo použito metody individuálního rozhovoru, poněvadž jde o učitele s potřebnou praxí, kteří se stávají současně zainteresovanými spolupracovníky.

Předběžné závěry z výzkumu:

Předepsaná literatura z matematického zeměpisu nebyla určena pro individuální studium a nevyhovuje tedy po metodické stránce potřebám dálkově studujících. Ukázka: téma Zatmění Slunce a Měsíce vyžaduje především změnu koncepce vysvětlujícího textu i obrázku text doplňujícího.

Cvičení z praktické topografie se provádí v prázdninovém soustředění. Výcvik se obvykle týká izolovaných topografických úkonů, které by měly vyústit v konečný cíl, jímž je konstrukce topografického náčrtu jako vyvrcholení měřických prací v krajině. Tento syntetický postup nevede k dobrým resp. k zaručeným výsledkům.

Ověřil jsem si, že zejména u dálkové studujících je při výcviku v topografii úspěšnější postupovat cestou analytickou, tj. vyjít z celkového úkolu a s jednotlivými, dílčími úkony seznamovat posluchače až při jeho řešení.

Na uvedeném příkladě je možno též demonstrovat význam praktické činnosti, jak pro vytváření správných představ, tak pro utvrzování získaných představ v paměti. Posluchači byli s kresbou náčrtu dobře seznámeni teoreticky (individuálním studiem a na konzultacích) i prakticky (v soustředění). V případech, kde teoretická průprava byla doplněna nejen praktickým cvičením za vedení konzultátora, nýbrž ještě s a m o s t a t n o u p r a c í bez řízení konzultátorem, jsou výsledky podstatně lepší. Předpokládám, že tam, kde jsou nebo budou pro to vhodné podmínky, měli bychom zavádět postup přednáška — cvičení — s a m o s t a t n á p r á c e důsledně. Především však je třeba v experimentálních oborech přejít od tradičních přednášek k p ř e d n á š k á m p r a c o v n í m, jež jsou další, vyšší formou přednášek s demonstracemi.

MARIE MUCHOVÁ

KVALIFIKACE UČITELŮ ZEMĚPISU NA DEVÍTILETKÁCH V 10 VYBRANÝCH OKRESECH V ČESKÝCH ZEMÍCH

Účastnila jsem se jako člen pracovního kolektivu Ústavu dálkového studia učitelů na UK průzkumu, zaměřeného ke zhodnocení stavu a perspektiv dálkového studia učitelů základních devítiletých škol v Českých zemích, a vybrala jsem z materiálů této akce údaje o tom, jak vypadá vyučování zeměpisu na těchto školách z hlediska kvalifikace učitelů tohoto předmětu k 1. září 1961. Výzkum byl proveden v 10 náhodně vybraných okresech (Praha 8, Kutná Hora, Mladá Boleslav, Most, Prachatice, Jindřichův Hradec, Žďár, Blansko, Hodonín, Frýdek-Místek) a sebrané údaje byly osobně ověřovány přímo v terénu, takže zpracované hodnoty lze považovat za věrohodné. Předběžné výsledky tohoto šetření ukazují, že získané závěry z těchto okresů je možno zevšeobecnit: ukazuje se totiž, že v základních sledovaných ukazatelích jsou jednotlivé okresy homogenní.

Celkem tento dílčí výzkum zahrnul údaje o 979 učitelích devítiletěk, kteří mají nějaký vztah k vyučování zeměpisu. Z tohoto počtu vyučuje zeměpisu 735 učitelů (360 kvalifikovaných a 375 bez aprobace pro zeměpis). Za nekvalifikované pro zeměpis jsou považováni ti učitelé, kteří buď nemají žádnou aprobaci, nebo — pokud jsou aprobováni z jiných předmětů — vyučují zeměpisu neodborně, pouze pro doplnění úvazku.

Převahu mají ženy, které se podílejí na výuce 56,2 %, muži pouze 43,8 %. Feminizace převládá ve skupině nekvalifikovaných (73,3 % žen), kdežto mezi aprobovanými učiteli zeměpisu mírně převažují muži (54,6 %). Ještě nápadnější rozdíly mezi počtem mužů a žen jsou v různých věkových kategoriích. Tak ve skupině nejmladších učitelů (do 25 let) je plných 90,3 % žen (mezi aprobovanými 80,4 % a mezi neaprobovanými 93,8 %), kdežto převaha mužů se projevuje až u starší učitelské generace — v kategorii 46—50 let je jich 57,5 %, v kategorii 51—55 let 52,4 % a v kategorii 56 let a starších představují již 83,8 %, poněvadž zde již jsou ženy ve věku penzionování.

Rozdělujeme-li učitele zeměpisu z těchto vybraných okresů do věkových skupin, bez ohledu na to, jde-li o muže či ženy, pozorujeme největší četnost u skupiny nejmladších ročníků (do 25 let), kterých je 23,1 %, dále je 13,5 % zastoupena skupina 26—30 let a pak následují skupiny 51—55, 46—50, 41—45, 31—35, 36—40, a nejméně čttná je skupina nejstarších.